

Vpliv denarnega gospodarstva na kmeta.

Do leta 1848. je bil kmet na grudo navezan. Zemlje ni smel prodajati, živel je na njej od roda do roda po starih izročilih družine in dedov, bila mu je sveta zemlja njegova nepremakljiva rodna gruda. Po zemljiščni odvezi pa je sedanji kmet lastnik svoje zemlje, zemlja ni več nepremična, prodajo lahko za denar. Zemlja zgublja v današnjem denarnem in dobičkarjem času ves nekdanji sijaj, svetost kot stalno družinsko rodišče, saj ni drugega kot denar. Tudi kmet je danes trdno o tem prepričan, da je »denar sveta vladar«. Tako je ravno z denarnim gospodarstvom zašel v našega kmeta razkrajajoči dobičkarški in sebični duh. Seveda se nam zdi ta pojav kakor usoda, saj ni mogoče danes kolo časa zavreti in odpraviti denarno gospodarstvo. Vendar moramo poudariti: kmet mora sicer z denarjem gospodariti, a ni treba, da ga denar preustvarja v dobičkarja in sebičneža.

Dobičkarstvo je spremenilo kmetom razmerje do družine. Nekdaj so bratje in sestre, ki se niso poženili, ostali v kmečki družini. Kako lepa je poezija teh starih stricev in tetk! Danes je denarno gospodarstvo zastrupilo to staro kmečko družinsko občestvo. Bratje in sestre se pri mladem gospodarju ne počutijo domače, zato zahtevajo odškodnino v denarju in gredo v svet.

Razmerje do otrok je tudi v marsikateri kmečki družini dobičkarško. Otrok marsikateri kmečki materi ni več blagoslov božji, temveč breme.

(Konec bo sledil.)

Moji materi.

*Poljubil bom, mati, oči tvoje,
milo so me gledale,
k nebu se zame dvigale.*

*Poljubil bom, mati, roko tvojo,
srajčko mi je sešila
v cerkev me je vodila.*

*Poljubil bom, mati, usta tvoja,
očenaš so me učila,
fisočkrat me poljubila.*

Spesnil nadškof sa

KÓBANSKA HIŠA.

(Prof. Fr. Baš v Mariboru.)¹

Hribom severno od Drave med Traberkom in Mariborom pravijo Pohorci Kóbansko. Na Kóbanskem je svet pokrit največ z gozdovi. Ker je hribovit, ni rodoviten; zato so posestva zelo obsežna in zaokrožena.

Hiša, ali kot Kobanci pravijo: hram — leži sredi posestva in je lesena. Samo prostor okoli krušne peči, svinjskega kotla, ognjišča in štedilnika je zidan iz kamenja. Zidane hiše imajo le pri Mariboru, kjer je dovolj ap-

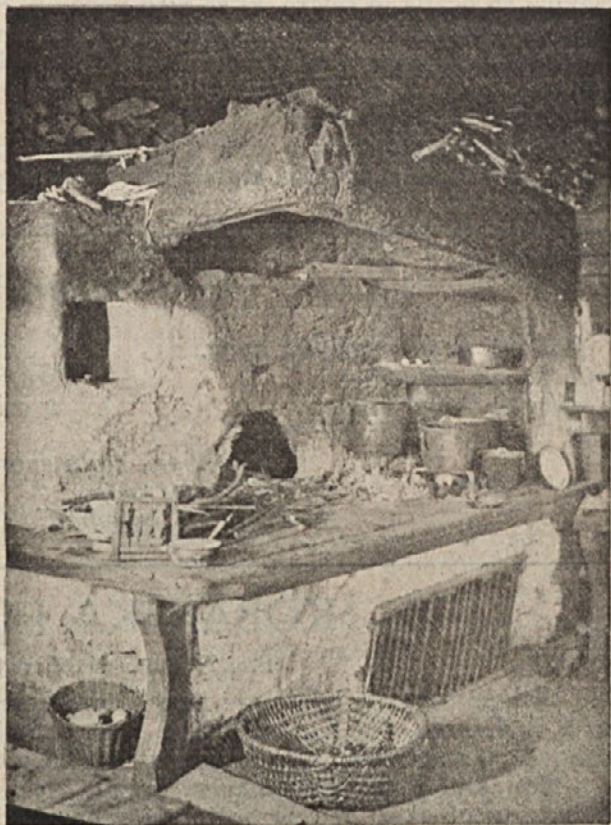
¹ V Mariboru izdaja Zgodovinsko društvo znanstven »Časopis za zgodovino in narodopisje«. Urejuje ga profesor bogoslovja dr. Franc Kovačič. V 2. številki letošnjega »Časopisa« je napisal prof. Baš zanimiv članek o kobanski hiši. Prosili smo g. profesorja, da v kratki in poljudni obliki opiše kobansko hišo tudi za »Naš dom«.

nenca; kjer pa apnenca ni, zvežejo kamne z ilovico, ki jo pomešajo s sesekano slamo, kar pa mnogo slabše drži kot apno. Najbolj priročen je Kóbancem les, ki ga imajo povsod dovolj in ki ga trgovci plačujejo po 20 Din kub. meter. Kóbanci drvarijo že od mladih nog in se naučijo ravhati z lesom tako, da leseno stavbo lahko domačini sami postavijo in jim ni treba tujih zidarjev.

Kóbanski hram je prostoren; v širini meri približno 6 m, v dolžino pa vsaj še enkrat toliko. V tločrtu ima navadno obliko križa, a samo z enim krakom; ali pa pravokotnika, ki mu je na koncu daljše strani pridelana še ena soba, tako, da dobi tločrt obliko kolena. Pročelje je iz desek. Pri sprednjem vhodu v hišo je vzvišen, stopnjičast vhod, imenovan žulj. Okna so majhna. Streha je strma in pokrita s slamo ali škodljami. Ker zraste v visokih legah pogosto le nizko žito, je slama slaba za škopanje, in zato pokrivajo Kóbanci strehe s smrekovimi treskami (škodljami). Na podstrešju je shramba za žito itd., pod hišo pa zidana klet.

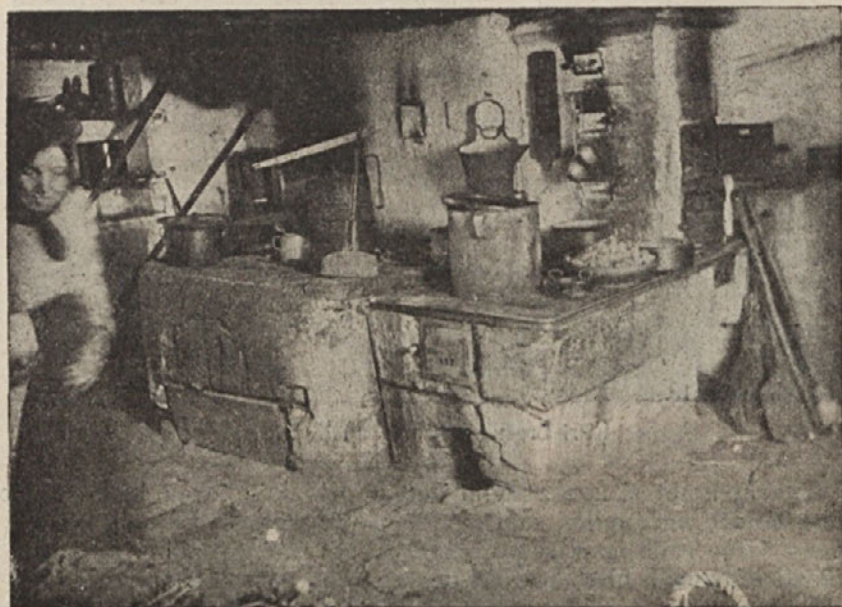
Za notranjost kóbanske hiše je značilna dimnica in kuhinja. Pogosto najdemo na Kóbanskem hiše, kjer kuhajo na ognjišču, ki mu pravijo »zid«. Poleg zidu je krušna peč, ki je včasih velika za 12 velikih hlebov. V kotu, ki je nasproti zidu, je jedilna miza, v drugem pa svinjski kotel. Pod zidom je pečka, kamor se spravlja perutnina. Dimnica je visoka 4 metre. Zgoraj na stenah pod stropom so odprtine, dolge 60 cm in še več, široke 30 cm, skozi katere odhaja dim na prosto. Dim z zida in s krušne peči se vlačí po črni sobi, dokler ne izgine skozi odprtino. V dimnici se ne kuha samo, ampak dimnica je tudi delavnica, kjer se poleg pripravljanja pomij za svinje kuha, popravlja orodje itd.; poleg teža je dimnica spalnica, jedilnica in sploh soba za vse.

Dim pa ni v dimnici samo neprijeten, ker sili gospodinjo, da sklonjena in solznih oči dela pri zidu; dim je kvaren za posodo, obleko in drugo. Zato stremi kóbanska gospodinja, da odpravi dim

Pri Ravniku na Pernicah.

iz kuhinje. To se je v mnogih slučajih storilo na ta način, da se iz dela zidu napravi štedilnik. Kot se poprej vse jedi pripravljajo na zidu, tako se sedaj vse kuha na štedilniku. Iz njega pa se odvede dim po pločevinasti cevi v dimnik, ki sestoji pogosto samo iz štirih desek in ki je z verigo priklenjen na streho. Drugače ostane vse isto kot v dimnici; a Kóbanici preurejeni dimnici ne pravijo več dimnica, ampak kuhinja. Tudi ta kuhinja je spalnica, delavnica, jedilnica, sploh soba za vse. Tla v kuhinji so še vedno ista kot v dimnici, namreč iz zbite ilovice; istotako je kuhinja še vedno črna, kajti dim iz krušne peči se še vedno kadi in uhaja skozi zato pripravljene odprtine na prosto.

Pri Brezniku pri Sv. Križu.

Kadar pa so gospodarske razmere dovolile kóbanksemu kmetu, takrat je razširil čez ves nekdanji zid velik kahljast štedilnik. Obenem z razširjenjem štedilnika pa je odvedel dim tudi iz krušne peči naravnost v dimnik, ki postane sedaj zidan, nakar je notranjost kuhinje pobelil in povečal okna. Tla je naredil iz desek, samo med štedilnikom in svinjskim kotlom je še pridržal zbito ilovico, ker se tu vrše glavna kuhinjska dela, ki tla močijo. Splošno rečeño: Kóbanici kuhinje v splošnoslovenskem smislu ne poznajo; kóbankska kuhinja odgovarja temu, kar predstavljajo sicer na Slovenskem »hiša« ali izba in kuhinja skupaj; kóbankska kuhinja združuje v enem prostoru splošnoslovensko hišo in kuhinjo z delavnico in deloma spalnico.

Poleg kuhinje in veže ima kóbankska hiša še eno ali dve sobi, kateri imenujejo Kóbanici »štiblc«, veliki in mali. V malem je spalnica, v velikem pa shranjujejo obleko, moko, mleko, sadje, družinske znamenitosti, mesijo

kruh itd. Če pa je samo en »štiblc«, odgovarja ta po legi splošnoslovenski hišici ali mali hišici in združuje lastnosti velikega in malega »štiblc« ter tvori najbolj ozaljšani prostor v hiši.

Pri črešniku v Spodnji Kapli.

Kóbanski kmet si z napornim delom prideluje težek kruh; je dober, pobožen, boječe nezaupljiv, sam za sebe in človek, ki ne poje mnogo, ker pač živi s svojo rodbino v samoti, ki pa ljubi bučno godbo. Samotna je v notranjosti kóbanska hiša, kot je sama za sebe duša Kóbanca.

Moja mamica.

*Mamica je kakor zarja —
zjutraj se smehlja,
ko še v postelji se dete
s sanjami igra.*

*Mamica je kakor luna —
dolge bdi noči,
da počiva njeno dete
mirno, brez skrbi.*

*Mamica je kakor solnce —
srček njen je zlat.
Kakor žarek, ki postije
od nebeških vrat.*

*In zato nikdar, nikomur
mamice ne dam!
Eno le na svetu širnem
mamico imam.*

Slomškove podobice! Naročajte jih skupno pri mil. g. stolnem dekanu dr. J. Tomažiču v Mariboru! Vsaka velja 1 Din; dajte vsaj 2 Din zanjo in za Slomškov sklad!